

איך לקיים שיעור במילה אקראית

בחשבו על בעיה מסוימת, האדם מגלה, לעתים קרובות, שהוא זורך במקום. לאמיתו של דבר, ככל שהאדם משתדל להתרכז יותר, כך הוא מוצא עצמו תקוע יותר עם אותו הרעיון. נראה אז שנדרש מדרגן חיצוני שיגרום למוח לעבור לקו מחשבה חדש. אולם שום תועלת לא תצמח אם נתאמץ לבחור את ההשפעה החיצונית הדרושה, כי השפעה זו תיבחר כך שתתאים לרעיונות הקיימים. כדי שתועיל, על ההשפעה החיצונית להיות בלתי-צפויה, בלתי קשורה, או אקראית.

הטכניקה של התשומה האקראית כוללת החדרה מכוונת של דבר שאינו קשור למצב. עם השימוש בפו, התשומה האקראית מוחזקת באותו הקשר כמו הבעיה, על-מנת לראות אילו רעיונות חדשים היא עשויה לעורר.

התשומה האקראית הפשוטה ביותר היא המילה האקראית. מילה כזו יכולה להיבחר באורח אקראי, באמצעות שימוש בטבלה אקראית של מספרים וכן באמצעות מילון, אבל קיימות דרכים פשוטות יותר — כמו לתחוב בצורה מקרית אצבע בעיתון ולבחור בשם-העצם הקרוב ביותר. המילה האקראית פועלת כחבילה של מושגים שמוחדרים למצב במטרה לפתח קווי חשיבה חדשים. נניח שאנו מחפשים רעיונות חדשים על חלונות. אנו אומרים "חלון פו גבינה" ורואים אילו רעיונות חדשים מתעוררים. הרעיון הראשון יוכל להיות שהחורים בגבינה תמיד אינם סדירים בגודלם ובמרחקיהם זה מזה ואינם סימטריים, בעוד שחלונות נוטים להיות סדירים. אולי חלונות מעוגלים ובלתי סדירים יהיו נאים יותר מבחינה אסתטית. לגבינה יש ריח חזק. אולי נוכל לחבר רצועה בעלת ריח חריף לחלון. אם האוורור בחדר יהיה טוב, הריח לא יורגש. אבל אם האוורור יהיה גרוע, הריח יתחזק ואנו נאלץ לפתוח את החלון.

השיעור עוסק בשימוש המכוון במילה אקראית. כמו קודם, הגישה המופעלת כאן היא רחבה יותר. ושוב, אחד העקרונות הבסיסיים של יצירתיות הוא להיות מסוגל להשתמש במילים מקריות ובלתי קשורות לנושא הנדון. אם אתם מסתכלים רק על מה שאתם מסתכלים, כיצד יוכלו הרעיונות שלכם להשתנות? **צריך אולי להסתכל על דברים שנראים בלתי קשורים לנושא ואף על דברים שלא ייתכן שתהיה להם שייכות כלשהי לנושא הנדון, על-מנת לעורר רעיונות חדשים.**

יש מצבים שבהם אתם מתרכזים שוב ושוב באותה הבעיה, אך אינכם מסוגלים להפיק רעיונות חדשים. זה קורה כי הריכוז שלכם רק פועל לחיזוק הרעיונות שהיו לכם קודם. על-מנת להשיג רעיונות חדשים ייתכן שעליכם להביא משהו מבחוץ. המשהו הזה אינו יכול להיות דבר שאתם בוחרים, כי אז הוא יתאים לרעיונות הקיימים. לכן על הבחירה להיות אקראית — כלומר, דבר שאין לו כל קשר עם הבעיה הנדונה. אבל, מרגע שאותו ה"משהו" האקראי מוכנס לתוך הקשר של הבעיה, הוא משמש כגרוי.

פריטי השיעור

1. דוגמה. אין כל קשר נראה לעין בין סיגריות לסבון. הסבון משמש רק כמילה אקראית. אבל המילה האקראית הזאת פותחת קו חדש של חשיבה ומעלה רעיון חדש, שאחרת היה קשה מאוד להגיע אליו.

2. יש להדגיש שהמילה חייבת להיות אקראית. אין טעם להשתמש במילה שיש לה קשר הדוק לנושא. אין תועלת באמירה כמו "סיגריות הן נייר", שהוא הקשר מובן מאליו.

הציור בכרטיס העבודה רומז כיצד החשיבה מתקדמת בכיוון מסוים. כשנכנסת לתמונה המילה האקראית, הדבר גורם להסטת החשיבה לכיוון חדש – לכיוון המילה החדשה.

3. דוגמה נוספת לכוח הממריץ שיש למילה האקראית. ניתן לבקש מהכיתה להציע רעיונות אחרים שעשויים להתעורר באמצעות המילה "גלידה".

הצעות:

- הבלש עשוי להיות מחליק על קרח.
- ייתכן שהבלש ניחן בתפיסה מהירה ובכושר הבחנה (טעמים שונים של הגלידה).
- הבלש עשוי להיות אדם בעל לב רך (גלידה רכה ונמסה).
- הוא עשוי לחלק את החקירה למנות קטנות ולהתמודד עם כל מנה בתורה.
- הוא עשוי להיראות "שְׁלוּמְפֶּר" וטיפש, אבל בעצם מתחת לזה הוא פיקח מאוד.

4. קבוצה או מליאה. מקצים לכך ארבע דקות. מעלים רעיונות שונים. בכל מקרה יש לציין כיצד הרעיון התעורר בתגובה למילה האקראית. רעיונות שהתעוררו ללא קשר אליה אינם מתקבלים.

הצעות:

- אולי כדאי ששוטרים ילבשו מדים צבעוניים וכך יגבירו את כוח ההרתעה שלהם. ומפעם לפעם גם אנשים אחרים ילבשו אותם וכך ייראה שמספר השוטרים גדל.
- השוטרים צריכים משרוקיות בעלות צלילים שונים כדי לציין: אזהרה, זקוק לעזרה, היזהר, אני כבר בא, וכדו'.
- מהרעיון של ציפורים מדברות: השוטרים זקוקים למיקרופונים קטנים שאותם יוכלו להשאיר במקומות חשודים ולהאזין להם ממרחק.

5. הדגישו את הפעולה הכפולה:

א. במה אוכל להשתמש כמילה אקראית?

ב. איזה רעיון(ות) מתעורר(ים) באמצעות המילה האקראית?

כמו עם קרשי הקפיצה, התהליך חייב להיות ברור ומכוון. את המילה האקראית מבודדים בכוונה ואז משתמשים בה. תכנון התהליך חשוב, שכן אחרת רעיונות סתם נסחפים הצידה, תוך זיקה קטנה למילה האקראית.

6. קבוצה או מליאה. הקצו לכך ארבע דקות. כמו קודם, המורה עומד על שמיעת הצעד שהוביל מהמילה האקראית אל הרעיון החדש.

הצעות:

- תוכלו להסתכל עליו כמו דרך חלון (יהיה שקוף). למזון החדש לא יהיה אז טעם או צבע משלו, וכך תוכלו להוסיף לו כל טעם או צבע שתרצו.
- חלון מאפשר כניסה של אור, או אוויר, או שניהם כרצונכם. תכולת השומן תהיה נתונה לשינוי כרצונכם באמצעות תוספת חומר כלשהו.
- חלונות ממוקמים גבוה על הקיר. אולי יוכלו לגדל סוג מסוים של פטריות בעננים, ולאסוף אותן לאחר שהגשם יפיל אותן לקרקע!

איז/ארי קי-מנו - קורט חשיבה 4: יצירתיות
כרטיסי עבודה לתלמיד

4. מבקשים מכם העיונות חדישים על שוורים ואתם משתמשים במילה האקראית "ציפור כנרית".

ישוטר פו כנרית.
אילו רעיונות זה מעורר?

5. **תשתמשו במילה המילה:**

א. **במה אוכל לשתמש במילה אקראית?**
ב. **איזה רעיון(ות) מתעורר(ים) באמצעות המילה האקראית?**

6. * מישור מנסה להמציא מוון חדש ומשתמש במילה האקראית "חלון".

אילו רעיונות ניתן להפיק מ"מוון פו חלון"?

7. אילו רעיונות תוכלו להפיק מ"ספר פו תפוז"?

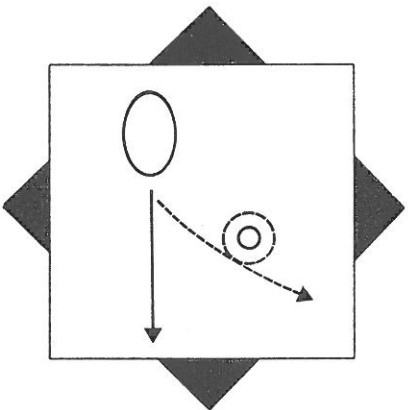
8. אתם יכולים למצוא מילה אקראית אם תשתמשו בכל מילה שהיא אשר עולה על דעתכם שעל שאתם מותכונים סביבים. אתם יכולים גם לעצום עיניים ולהניח אצבע בצורה מקרית על עיתון ואז להשמש בשם-הצגה הקודם ביותר למקום שבו הותחם את אצבעכם. אתם יכולים לכתוב מספר מילים נפוצות על פיסת נייר, לשים אותן בכיפה ולשלוף אחת מתן.

9. אתם מתבקשים להמציא סוג חדש של בתי-ספר שבו התלמידים ילמדו הרבה יותר. מאז מילה אקראית ואז תשתמשו בה כאמצעי הפעלה לרעיונות חדישים.

10. **ברי לעורר רעיונות חדישים יתכן שיצא לך להצטיי משהו שאינו קשור לעצא, משהו אקראי.**

איז/ארי קי-מנו - קורט חשיבה 4: יצירתיות
כרטיסי עבודה לתלמיד

3. מילה אקראית

1. סיגוריות פו סבון:

מה פירוש הדבר? מה הקשר בין סבון וסיגוריה? פירוש הדבר מושגתו הבא את המילה סבון כמילה אקראית כדי לעורר רעיונות חדישים על סיגוריות. סבון מזכיר רעיונות, ורעיונות מזכירה אביב. כלומר פרחים. אולי ישנונו במילטר על כל סיגוריה זוגי פרחים, כך שכאשר זורקים את הסיגוריה יפרח ממנה פרח ואז הכול יהיה פרח יותר.

2. אקראי

אינכם יכולים להפיק רעיונות חדישים באמצעות התבוננות מעמיקה יותר ברעיונות הישנים, לכן אתם ממכניסים משהו שהוא אקראי או מנתק מחמאב.
הצור על הכרטיס מראה כיצד מתקדמות החשיבה לאורך המסלול הרגיל עד שמשהו אקראי מובא פנימה ומסוים אותו לכיוון אחר.

3. אתם מנסים להמציא דמות בלשית חדשה שנקראת ג'יימס קופר. על-מנת להשיג רעיונות חדישים אתם משתמשים במילה אקראית ואומרים: "ג'יימס קופר פו גלדיה".

מהו עשוי לצמח רעיון שהוא זקוק לעזור צעיר (צעירים) אורבים גלדיה? או אולי הוא עצמו יכול להיות אדם צעיר. גלדיה עשויה גם להצטיי אדם שפג מואד (האוכל יותר מדי). אולי תבלש פענול דוכן גלדיה.

אילו רעיונות נוספים מתעוררים על-ידי המילה האקראית "גלדיה"?

© זכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה

© זכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה

- לחלונות יש מסגרות. למזון החדש הזה יהיה קרום קשה שנעים לאכול אותו, ואז המזון עצמו לא יהיה עוד חשוב.

7. על פריט זה ניתן לוותר אם אין די זמן. אם יש זמן – התייחסו אליו כמו אל פריט מס' 6.

הצעות:

- לתפוז יש פלחים. אולי יש לכרוך ספרים בפלחים, כך שמי שרוצה יוכל להפרידם בקלות.
- ניתן לסחוט תפוזים למיץ, שאותו שותים בקלות רבה יותר מאשר לאכול את התפוז כולו. צריך שבכל הספרים יהיו פרקי "מיץ" שבהם מסכמים את הספר וכך מתאפשרת קריאתו המהירה.
- התפוזים עגולים, אין להם התחלה או סוף. אולי היו צריכים לכתוב ספרים כך שהיינו יכולים להתחיל לקרוא בכל מקום שהוא ועדיין התוכן יהיה הגיוני.

8. שיטות למציאת מילה אקראית. אין זה משנה מהי השיטה שנוקטים כל עוד המילה היא אקראית. אין טעם להשתמש במילה שעולה בדעתכם שעה שאתם חושבים על הבעיה, כי אז אין היא אקראית. לדוגמה "ספר פו דין" הוא חסר תועלת, אבל "ספר פו קנגורו" יכול להיות שימושי. כל תלמיד יכול לרשום חמש מילים שגורות (שמות עצם) על פיסות נייר. המורה יכול לאסוף אותן ולשימן בקופסה כמקור למילים אקראיות – שמהן ניתן לשלוף מילה בשעת הצורך.

9. קבוצה או מליאה, כמו בפריטים 6 ו-7. הזמן המוקצה לכך הוא ארבע דקות. ההצעות עצמן תלויות במילים האקראיות שבהן ישתמשו קבוצות או יחידים. המורים יגלו שרבות מן המילים האקראיות המועלות קרובות מדי למצב, והם יכולים להעיר על כך.

הצעות:

- בית-ספר פו מברשת שיניים: רמז לתקופות קצרות של לימוד מרוכז, שלוש פעמים ביום, תוך מתן אפשרות לתלמידים לחקור נושאים או לעשות משהו אחר בשארית הזמן. אורך השיעורים מתקצר או מתארך בהתאם למאמץ הלמידה של התלמידים.
- בית-ספר פו גפרור: מזכיר גפרורים בקופסה. התלמידים יוכלו לעבוד במספר קבוצות קטנות מאוד, כל אחת לומדת לעצמה ומארגנת את דרך ההוראה שלה, ולעתים מצטרפת לקבוצות אחרות. כל קבוצת תלמידים תהיה אחראית ללמידה שלה.
- בית-ספר פו ארובה: ארובה בדרך-כלל בולטת מעל הבית. בבית-הספר התלמידים המתבלטים יעזרו לתלמידים הנחשלים. כל תלמיד יוכל להיות מעורב בבית-הספר, הן באשר ללמידה והן באשר לדרכי ההוראה.

10. סיכום השיעור. ניתן לקרוא בקול רם ולהשתמש בסיכום כבסיס לדיון. הנקודה החשובה היא שההמרצה האקראית תהיה, אכן, אקראית.